

**OSUVREMENJIVANJE SUSTAVA ZA SADRŽAJNO
OZNAČIVANJE : PRIMJER UDK SKUPINE
2 RELIGIJA. TEOLOGIJA¹**

INTRODUCING CHANGES IN SUBJECT INDEXING SYSTEMS:
EXAMPLE OF UDC CLASS 2 RELIGION. THEOLOGY²

Drahomira Gavranović

Sveučilište u Zadru, Odjel za informacijske znanosti
dgavrano@unizd.hr

UDK / UDC 025.4:2

Stručni rad / Professional paper

Primljeno / Received: 10. 1. 2014.

Sažetak

U sustave za označivanje (i pretraživanje) sadržaja ubrajamo klasifikacije, predmetne sustave i tezaurese. Sve spomenute vrste podložne su promjenama uslijed različitih razloga (promjene mogu biti uzrokovane zahtjevima korisnika, promjenama u društvu, znanosti, nakladništvu, poimanju pojedinog fenomena i slično). Koji god razlog promjene bio, ona se mora provesti dosljedno, kroz cijeli sustav i mora biti omogućeno praćenje takvih promjena unutar samoga sustava. Sustavi poput tezaurusa imaju postupak unošenja promjena propisan standardima. Predmetni sustav i

¹ Istraživanje je provedeno u sklopu doktorskog rada pod nazivom *Modeliranje dijakronijskog aspekta značenja klasifikacijskih oznaka u sustavu Univerzalne decimalne klasifikacije*, obranjenom pod mentorstvom prof. dr. sc. Mirne Willer i komentorstvom prof. dr. sc. Maje Žumer, na Sveučilištu u Zadru 2013. godine.

² The research was conducted for the doctoral thesis under the title *Modeliranje dijakronijskog aspekta značenja klasifikacijskih oznaka u sustavu Univerzalne decimalne klasifikacije* (Modeling the Diachronic Aspect of Subject Headings in the Universal Decimal Classification system), supervisor Prof. Mirna Willer and co-supervisor Prof. Maja Žumer, University of Zadar, the thesis defended in 2013.

klasifikacija također imaju niz pravila koja se moraju poštivati pri uvođenju promjena kako bi očuvali konzistentnost sustava i dosljednost u unošenju promjena. Ovaj rad donosi primjer provođenja promjena u Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji (dalje u tekstu: UDK), s posebnim osvrtom na promjene koje su se događale u glavnoj UDK skupini 2 *Religija. Teologija*.

Ključne riječi: osuvremenjivanje sustava za označivanje, UDK, revizija skupine 2 *Religija. Teologija*

Summary

Indexing (and retrieval) systems include classification systems, subject headings systems and thesauri. All of them are prone to constant changes, revisions and updates due to various changes caused by users' demands, changes in society, science, publishing, different definitions of social phenomena, etc. Notwithstanding the reasons and nature of these changes they ought to be carried out consistently, in the whole system, and it should be possible to track the changes afterwards. Indexing systems such as thesauri have a proscribed methodology for making changes, defined by the standards for maintaining thesauri. Subject headings systems and classification schemes also have sets of rules which need to be implemented during maintenance of these systems, in order to keep consistency in the systems. The paper presents the changes which have been made in the Universal Decimal Classification (in further text UDC), particularly in the UDC main class 2 *Religion. Theology*, and also possible ways of tracking these changes.

Keywords: updating indexing systems, UDC, revision of class 2 *Religion. Theology*

Uvod

Sustave za označivanje (i pretraživanje) sadržaja čine klasifikacije, predmetni sustavi, tezaursi, a u posljednje vrijeme među njih ubrajamo i ontologije. Kako bi svaki od tih sustava služio svrsi, odnosno kako bi mogao služiti za označivanje suvremene literature, nužno ga je osuvremenjivati u skladu s promjenama koje se događaju u okolini, odnosno literaturi koju ti sustavi označuju. Promjene koje utječu na sam sustav mogu se svrstati među, na primjer, promjene uzorkovane društveno-kulturnim događajima, razvojem znanosti i tehnologije, promjene u nakladništvu, promjene u teorijskim promišljanjima pojedinih znanstvenih disciplina i tako dalje. U ovome radu promjene će se promatrati u klasifikacijskom sustavu koji je široko rasprostranjen sustav za označivanje sadržaja te je među najkorištenijim

sustavima u hrvatskoj knjižničarskoj zajednici. Riječ je o Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji (dalje u tekstu: UDK). Budući da je u politici razvoja UDK klasifikacije predviđeno osuvremenjivanje sustava jednom godišnje, pomoću autoriziranih dopuna,³ a uslijed promjena koje zahtijevaju korisnici ili uslijed potpunog osuvremenjivanja (revizije) pojedine skupine. Takve revizije uzrokuju promjene značenja pojedinih oznaka te oznake među sobom uspostavljaju sustav veza. Sustav tih veza potrebno je stvarati kako bi se održala konzistentnost cijeloga sustava i kako bi se promijenjene oznake mogle nesmetano koristiti u praksi. Sve promjene koje se zabilježe u UDK objavljuju se u publikaciji *Izmjene i dopune UDK* koje izlaze jednom godišnje u izdanju UDK Konzorcija,⁴ tijela u čijem je vlasništvu UDK klasifikacija. Važnost praćenja promjena i održavanja veza među promijenjenim oznakama u klasifikacijskom sustavu omogućuje učinkovito upravljanje sustavom, bez gubitka značenja uslijed učestalih osuvremenjivanja sustava. Ovaj rad donosi primjer provođenja promjena u UDK klasifikaciji, s posebnim osvrtom na promjene koje su se događale u glavnoj UDK skupini 2 *Religija. Teologija*.

O promjenama u klasifikacijskim sustavima kroz vrijeme

Općenito o revizijama klasifikacijskih sustava napisano je malo teorijske literature. Kako se radi o administraciji, takvi se podaci obično mogu naći u nekim tehničkim spisima i uputama za “održavanje sustava”. No, kada se radi o sustavu čije održavanje mijenja ne samo “izgled” i neke tehničke značajke samog sustava, nego se odražava na značenje elemenata i stvara probleme pri uporabi izmijenjenih elemenata, tada bi podaci o promjenama trebali biti vrlo precizno bilježeni, a upute bi trebale vrijediti kao standardi, a ne samo kao tehnička potpora administratoru sustava. Tek nekoliko radova napisano je o projektima reklasifikacije⁵ fonda koji su uslijedili ili nakon revizije klasifikacijskog sustava ili zbog prelaska na novi klasifikacijski sustav za

³ McIlwaine, Ia C. Univerzalna decimalna klasifikacija : upute za uporabu. Lokve : Benja ; Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica ; Filozofski fakultet : Osijek, 2004. Str. 3.

⁴ UDC Consortium. Dostupno na: www.udcc.org [citirano: 2014-01-15].

⁵ O reklasifikaciji vidjeti u: Leščić, Jelica; Cvitaš, Maja. Univerzalna decimalna klasifikacija.: revizija/reklasifikacija i konkordancija klasifikacijskih podataka u online bibliografskoj datoteci na primjeru skupine 2 Religija i teologija. // 6. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova, Rovinj, 2002. / uredila Tinka Katić. Hrvatsko knjižničarsko društvo : Zagreb, 2003. Str. 250-259. te na stranicama Special libraries cataloging. Reclassification DDC to LCC. Dostupno na: <http://special-cataloging.com/cheats/reclass> [citirano: 2014-01-15].

označivanje građe. To su radovi o posljedicama promjena koje su se događale u sustavu, a koje su se odražavale “u stvarnom svijetu”. Općenito o reviziji klasifikacijskog sustava možemo pronaći u radu A. G. Curwena.⁶ Curwen je proučio upute i procedure za provedbu revizija u Klasifikaciji Kongresne knjižnice, Deweyevoj decimalnoj klasifikaciji, Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji te Blissovoj bibliografskoj klasifikaciji kako bi pokazao sličnosti i razlike među tim procedurama koje se provode tijekom revizije. Curwen svoj rad započinje uvodnim riječima objavljenim uz četiri volumena 2. izmijenjenog izdanja Blissove bibliografske klasifikacije. “Sheme bibliografskih klasifikacija odraz su društva kojemu služe knjižnice, bez obzira predstavlja li društvo usko specijalizirana skupina ili društvo u cijelosti, i one su odraz razvoja u određenom trenutku u vremenu. Kako se društvo razvija, njegove aktivnosti, otkrića i promjene zabilježene su u javnim objavama, novinama i časopisima te u knjigama i u jednom ili drugom obliku te informacije i komentari nađu put do knjižnica. Iz tih razloga tvorcii klasifikacijskih shema moraju dubinski razumjeti društvo kojem služe i način na koji bilježi i čuva svoje znanje i postignuća”.⁷ O ovim promjenama govorili smo i u uvodu ovoga rada. Promjenama koje utječu na samu klasifikaciju zahvaćeni su svi dijelovi društva, literature pa tako i klasifikacijskog sustava koji treba označiti sve te nastale promjene. Curwen navodi da osim promjena koje moraju razumjeti tvorcii klasifikacije, također, i drugi knjižničari moraju znati kako su klasifikator i bibliograf pokušali zabilježiti to zapisano znanje kako bi ih stavili u takav oblik da može ispunjavati i očekivanja i potrebe korisnika. Curwen također napominje da posao knjižničara nikada nije gotov, a ono što je gotovo nikada nije potpuno zadovoljavajuće, ne samo zato što su dotok građe i novih ideja i kombinacije ideja zapisanih u građi uvijek nekoliko koraka ispred knjižničara, nego zato što je on neprestano prisiljen na stvaranje kompromisa. “Organizacija građe (ili zapisa o građi) oduvijek je bila pokušaj udovoljavanja potreba što većem broju korisnika u što duljem razdoblju. Štoviše, postoji i sukob između statične prirode zbirke i dinamične prirode nabave novih izdanja što se ne uklapa u postojeće rutine. Poznato je da knjižničari žele održavati svoje zbirke uvijek u skladu sa suvremenim trendovima te da ih klasifikacijske sheme u tome prate, ali u isto vrijeme ne žele mijenjati posao koji su već ranije obavili”.⁸ Ovaj citat objedinjuje sve probleme s kojima se

⁶ Curwen, Anthony G. Revision of classification schemes : policies and practices. // Journal of Librarianship and Information Science 10 (1978), 19-38.

⁷ Usp. Curwen, Anthony R., 19.

⁸ Isto.

suočavaju akteri uključeni u postupak klasifikacije, a njih čine već spomenuti stvaratelji/održavatelji klasifikacijskih shema, korisnici – knjižničari koji uz pomoć klasifikacije označuju građu te krajnji korisnici koji tu građu koriste i imaju određena očekivanja od knjižničara koji im tu građu “pripremaju” za uporabu. Ako klasifikacijski sustav ne odražava dovoljno brzo promjene koje se događaju u okolini, koja podrazumijeva i društvo i literaturu, tada ona zastarijeva i postaje neprimjereno pomagalo za organizaciju građe u knjižnici ili nekoj bazi podataka. Između pojedinih aktera uspostavljaju se odnosi koji moraju biti usklađeni. Oni koji održavaju klasifikaciju moraju pratiti promjene u društvu i unositi ih u sam sustav. Da bi sve funkcioniralo, svaki sudionik mora “igrati svoju ulogu”. Nije isključeno da su klasifikator i stvaratelj sheme ponekad ista osoba, ali to ne mijenja složenost odnosa. Promjene u društvu odražavaju se u izvorima, potiču korisnike da tragaju za novim informacijama, tjeraju klasifikatore i stvaratelje shema da u skladu s promjenama unose i promjene u samu shemu i uz pomoć novih oznaka u shemi unose te izmjene pri označivanju izvora. I sve se te promjene događaju istovremeno na više elemenata uključenih u ciklus.

Praćenjem promjena koje se događaju u shemi (promjene u društvu samo su jedan od razloga revizije shema), potrebno se baviti sustavno i koordinirano kako se svakom promjenom / revizijom ne bi trajno gubila prethodna značenja koja se čuvaju u literaturi objavljenoj u prošlosti. Potrebno je koristiti tehnološke mogućnosti današnjih sustava za praćenje promjena kako bi se uspostavljale i održavale veze unutar samih sustava, u našem slučaju, klasifikacijskih shema. Čuvanjem promjena čuva se i ono što je najvažnije za označivanje, a to je značenje pojedine klasifikacijske oznake i veza među jedinicama građe kojima su oznake dodijeljene.

Kako se u sustave za označivanje ubrajaju i tezaursi, jedan od prijedloga praćenja ili bolje rečeno, čuvanja značenja donosi se u standardu ISO 2788-1986, drugom izdanju standarda *Documentation – guidelines for establishment and development of monolingual thesauri*.⁹ U članku 10.5.3. spomenutog standarda navodi se procedura za postupanje s nazivima koji su prečesto korišteni ili se uopće ne koriste (i jedni i drugi ne daju zadovoljavajuće rezultate pri pretraživanju i pronalaženju informacija). Ponekad se prečesto korišten (ili preopćeniti) naziv zamjenjuje specifičnijim nazivima, a ako se

⁹ ISO 2788:1986. *Documentation - Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri*, 2. izd. Geneva : ISO, 1986. Kasnije zamijenjen s: ISO 25964-1:2011. *Information and documentation - Thesauri and interoperability with other vocabularies, Part 1: Thesauri for information retrieval*.

naziv obriše iz tezaurusa, a postoji u označenim dokumentima, njegov zapis u tezaurusu treba označiti frazom: “isključivo za potrebe pretraživanja” te uz frazu zabilježiti točan datum brisanja naziva iz tezaurusa.¹⁰ Sličan način bilježenja koristi se u administrativnim poljima MRF UDK datoteke.

Curwen govori o promjenama na koje revizor klasifikacijskog (ili nekoga drugog nadziranog sustava) mora paziti, a to su promjene u I) rječniku i II) strukturi.¹¹ Te promjene očituju se ili istovremeno ili zasebno tijekom jedne promjene. O takvim vrstama promjena govori i J. Tennis, američki informacijski stručnjak koji promjenama u klasifikacijskom sustavu pristupa iz povijesnog aspekta, dijeleći promjene na strukturalne, terminološke i tekstualne.¹² Dijakronijsko indeksiranje, kako ga naziva Tennis, podrazumijeva dva važna aspekta: prvo, postojanje sustava koji omogućuje označivanje dokumenata iz aspekta vremena u kojem je dokument nastao, i drugo, računa na postojanje sustava koji korisniku pruža mogućnost navigacije kroz isti taj sustav, istovremeno povezujući dijakronijski aspekt pojma (i dokumenta) i sinkronijski pogled na pojam (i dokument koji se tim pojmom bavi) u trenutku pretraživanja. Tennisov pristup u teorijskom smislu to i omogućuje, ali u praksi se taj pristup još treba detaljno istražiti. Tennisov tzv. konceptualni okvir za dijakronijsko indeksiranje¹³ i kategorizacija promjena u klasifikacijskom sustavu ukazali su na drugi način i mogućnosti bilježenja promjena u sustavu, ali su otvorili velike mogućnosti na polju poboljšanja postojeće metodologije bilježenja promjena. Tennisove tekstualne promjene nisu povezane sa samim postupkom revizije, nego s promjenama koje se događaju u odnosu izvora i sheme kojom se izvor označuje. Curwen naglašava važnost i povezanost brige i za rječnik – uvođenje novog pojma u klasifikaciju, i smještanje toga pojma na pravo mjesto u strukturu. Curwenov rad objavljen je 1978. godine i osvrće

¹⁰ ISO 2788:1986. Documentation - Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri, 2. izd. Geneva: ISO, 1986. Str. 30.

¹¹ Isto. Str. 19-20.

¹² Tennis, Joseph T. Subject ontogeny : subject access through time and the dimensionality of classification. // Proceedings of the Seventh International ISKO Conference / Ed. by M. J. Lopez-Huertas Granada, 10-13 July 2002. Würzburg : Ergon Verlag, 2002. Str. 54-59. i Tennis, Joseph T. The strange case of eugenics : a subject's ontogeny in a long-lived classification scheme and the question of collocative integrity. // Journal of the American Society for Information Science and Technology 63, 7(2012), 1350-1359.

¹³ Tennis, Joseph T. The strange case of eugenics : a subject's ontogeny in a long-lived classification scheme and the question of collocative integrity. // Journal of the American Society for Information Science and Technology 63, 7 (2012), 1350-1359.

se na složenost promjena koje utječu na promjene u shemi – od pojave novih disciplina koje izrastaju iz dvije postojeće (poput biokemije) do zastarijevanja pojmova.

Po pitanju revizije UDK klasifikacije s kraja 70-ih godina, Curwen je napisao: “Mehanizam revizije je prilično jednostavan. Kao što je to primjer u DDK, postojeće skupine mogu biti proširene ili na neki drugi način redefini-rane te im se može dodati podpodjela s hijerarhijama u notacijama. Također, kao kod DDK otpisani brojevi mogu se ponovno upotrijebiti nakon razdoblja zastarijevanja, no u UDK to je razdoblje svega 10 godina, dok je u DDK 25 godina”.¹⁴ U povijesti DDK i u povijesti UDK postoje slučajevi u kojima se nepoštivanje razdoblja u kojem se otpisane klasifikacijske oznake ne smiju koristiti drastično odrazilo na praksu. Curwen navodi primjer tzv. “phoenix schedules”, tablica koje su u DDK 16 i DDK 17 uveli drastične promjene u pojedine skupine, zanemarujući pravilo nekorištenja otpisanih oznaka u propisanom razdoblju. Dogodilo se da su stare oznake ponovno upotrijebljene u novom značenju te su uzrokovale bezbroj problema korisnicima u praksi koji su se morali suočiti s velikim poslovima reklasifikacije cijelih zbirki. Razloge takvih odluka iz 70-ih godina prošloga stoljeća možemo samo nagađati, ali u povijesti je ostalo zabilježeno kao nedopustiv propust.¹⁵ Slično stanje ponovilo se i 2000. godine u UDK klasifikaciji. Te je godine provedena potpuna revizija glavne UDK skupine 2 i primijenilo se isto načelo koje je primijenjeno u tzv. “phoenix schedules”. Zanemarilo se ‘pravilo 10 godina’ i iste oznake istovremeno su dobile nova značenja. Iako se ovakvom postupku pribjeglo jer nije postojala mogućnost “čekanja” da protekne 10 godina kako bi se nove oznake smjele upotrijebiti, takav je postupak unio dosta problema u samoj UDK skupini 2 *Religija. Teologija*. Naime, dogodilo se to da je istovremeno jedna oznaka označavala dva različita pojma. Na primjer, UDK oznaka 22 označavala je *Bibliju* do 2000. godine, a od 2000. označava *Religije porijeklom s Dalekog Istoka*, dok je *Biblija* dobila novu oznaku 27-23. U samome sustavu nisu jasno uspostavljene veze među izmijenjenim oznakama jer se te veze zapravo ne bi trebale uspostavljati u potpuno revidiranim skupinama, gdje novo značenje oznake nema nikakve veze s prethodnim. No, svejedno je potrebno ukazati na ovakve promjene i omogućiti sustav koji će moći pratiti takve događaje unutar cijele sheme. Ranijih godina, izmjene i dopune UDK

¹⁴ Curwen, Anthony G. Nav. dj. Str. 22.

¹⁵ Isto, str. 24.

korisnici su mogli vidjeti i komentirati u tzv. "P-notes"¹⁶ te su mogli i pratiti koji su prijedlozi prihvaćeni, a koji odbačeni. Nakon P-notes počinje izlaziti publikacija *Izmjene i dopune UDK* koja okuplja sve informacije o otpisanim, promijenjenim ili premještenim brojevima. Da bi se stekao potpuni uvid u promjene, potrebno je istovremeno promatrati *Izmjene i dopune UDK* i *Cancellation files*. Promjene ovise o korisnicima sheme, knjižničarima pa se i promjene češće događaju u područjima koja se češće koriste u praksi. To može dovesti i do nesrazmjera u razvoju cjelokupnog sustava. Doista, nesrazmjer u razvoju pojedinih područja vidljiv je i danas, npr., u skupini 6, omjer medicinskih i primijenjenih znanosti.¹⁷ Iako već nekoliko godina očekujemo objavu potpuno revidiranih tablica za skupnu 6 *Medicina*, taj posao nikako da se privede kraju.

Revizija UDK klasifikacije

O reviziji UDK napisano je tek nekoliko radova na koje se možemo pozvati u ovome dijelu rada. Prije svega to je zbornik radova *The UDC : essays for a new decade*¹⁸ koji je objavljen 1990. i koji označava prekretnicu u politici upravljanja UDK klasifikacijom. Osim spomenutog zbornika čiji će se radovi proučiti dalje u tekstu, važan rad o reviziji objavio je UDK Konzorcij 2005. pod nazivom *Guidelines for the revision and maintenance of the UDC*.¹⁹ Taj rad donosi sveobuhvatan pregled postupka revizije uz navođenje primjera i omogućit će nam uvid u procedure te dati objašnjenje za pojedine odluke koje se donose tijekom revizije sustava.

O novoj strategiji praćenja promjena u UDK klasifikaciji, osmišljenoj 90-ih godina prošloga stoljeća, radove su objavili A. Gilchrist,²⁰ D. Strachan i

¹⁶ O P-notes vidjeti više u: McIlwaine, Ia C. The Universal Decimal Classification : some factors concerning its origins, development, and influence. // *JASIS* 48, 4 (1997), 331-339.

¹⁷ Usp. Benito, Miguel. Better consistency of the UDC system moving medicine from section 61 to section 4. // *Extensions and Corrections to the UDC* 29 (2007), 311-316.

¹⁸ *The UDC : essays for a new decade* / editors A. Gilchrist, D. Strachan. London : Aslib, 1990.

¹⁹ UDC Consortium. *Guidelines for the revision and maintenance of the UDC*. // *Extensions & Corrections to the UDC* 27 (2005),. 18-38.

²⁰ Gilchrist, Alan. Preface. // *The UDC : essays for a new decade*/ editors A. Gilchrist, D. Strachan. London : Aslib, 1990. Str. 4-6.

F. M. H. Oomes,²¹ G. Riesthuis,²² A. Slavic, M. I. Cordeiro i G. Riesthuis,²³ I. McIlwaine,²⁴ E. Scibor i I. S. Shcherbina-Samojlova.²⁵ A. Gilchrist daje pregled nove (riječ je o 90-im godinama prošloga stoljeća) upravljačke politike s osvrtom na postupke revizije prebacivanjem odgovornosti na novoosnovane *Odbore za upravljanje revizijom* (CRC²⁶). Osnovano je pet takvih Odbora koji su bili zaduženi za veća predmetna područja (Slika 1.).²⁷ Osnivanje tih Odbora bila je najvažnija preporuka Radne skupine koju je predvodila I. McIlwaine. Njihova uloga nije bila samo na razini strateškog planiranja revizija i nadgledanja širih predmetnih područja radi izbjegavanja manjih radnih skupina koje su ranije radile na reviziji ne vodeći brigu o cijelome sustavu, nego bi Odbori trebali brinuti za raspodjelu odgovornosti za pojedine specijalne odbore s jednoga središnjeg mjesta, ali i osiguravati odgovorno tijelo za samu provedbu revizije. Odgovornost koja je prebačena na svakog predsjednika Odbora vidljiva je iz ranijih izvještaja Upravnog odbora koje su uglavnom podnosili sami predsjedatelji Odborima. Raspodjela odgovornosti trebala je, između ostalog, olakšati upravljanje revizijama.²⁸ Gilchrist u radu navodi sve zajedničke odgovornosti i sve pojedinačne odgovornosti spomenutih odbora.²⁹ Svaki odbor trebao bi biti zadužen za jedno područje te biti međusobno koordinirani i odgovarati Upravnom odboru UDK. Takav je organigram predvidio raspoređivanje odgovornosti na skupine, a ne samo na jednu osobu, što je u slučaju upravljanja klasifikacijom koja je velika poput UDK bila logična odluka.

²¹ Strachan P. D.; F. M. H. Oomes. The UDC MRF Database Development and Design – a historical review. UDC Consortium, The Hague (1993, chapter ‘Content of the MRF’ updated Nov 2001). URL: <http://www.udcc.org/mrf2.htm#introduction> (26-02-2013)

²² Riesthuis, Gerhard J. A. A revised format for the Master Reference File. // Extensions and Corrections to the UDC 25 (2003), 11-18.

²³ Slavic, Aida; Maria Inês Cordeiro; Gerhard Riesthuis. Maintenance of the Universal Decimal Classification : overview of the past and preparations for the future. // International Cataloguing and Bibliographic Control 37, 2 (2008), 23-29. URL: <http://arizona.openrepository.com/arizona/handle/10150/105220> (2012-07-02)

²⁴ McIlwaine, Ia. C. The work of the System Development Task Force. // The UDC : essays for a new decade / editors A. Gilchrist, D. Strachan. London : Aslib, 1990. Str. 19-27.

²⁵ Scibor, E.; I. S. Shcherbina-Samojlova. A strategic approach to revising the UDC. // The UDC : essays for a new decade / editors A. Gilchrist, D. Strachan. London : Aslib, 1990. Str. 11-18.

²⁶ CRC je kratica koja označava Co-ordinating Revision Committees.

²⁷ Gilchrist, Alan. Nav. dj.

²⁸ Isto.

²⁹ Isto. Str. 7.

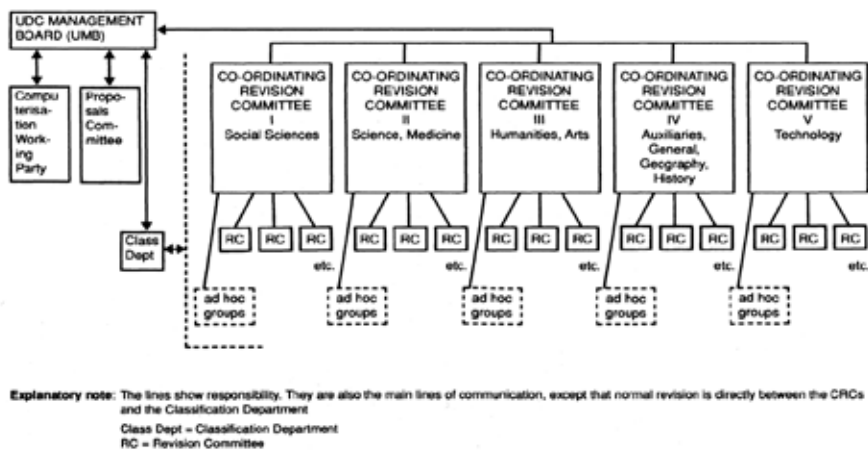

Figure 1: Revision structure

Slika 1. Struktura postupka revizije UDK klasifikacije osmišljena 1990. godine³⁰

Revizija klasifikacijskog sustava trajni je postupak i obuhvaća nekoliko razina. Detaljnije o strateškom pristupu reviziji UDK pisali su E. Scibor i I. S. Scherbina-Samojlova.³¹

U hrvatskoj stručnoj literaturi može se naći tek nekoliko radova o reviziji i to o posljedicama revizije klasifikacijskog sustava koja se u praksi održava na postupke reklasifikacije fonda klasificiranog UDK klasifikacijom. J. Leščić i M. Cvitaš pisale su o postupku revizije i reklasifikacije normativne datoteke Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te su reviziju definirale kao postupak koji se odvija: “a) uključivanjem nove terminologije danog područja; b) napuštanjem zastarjele terminologije; c) uvođenjem potpuno nove klasifikacijske sheme za pojedine znanstvene discipline i d) uvođenjem potpuno novih stručnih skupina”.³² Autorice su opravdanje postupka fasetizacije³³

³⁰ Slika 1. preuzeta iz Uvoda zbornika radova: Gilchrist, Alan. Preface. // The UDC : essays for the new decade / edited by Alan Gilchrist and David Strachan. London : Aslib, 1990. Str. 6.

³¹ Šcibor, E.; I. S. Shcherbina-Samojlova. Nav. dj. Str. 11-18.

³² Leščić, Jelica; Cvitaš, Maja. Nav. dj., str. 251.

³³ Više o fasetnoj klasifikaciji u: Broughton, Vanda. The need for a faceted classification as the basis of all methods of information retrieval. // Aslib proceedings : New information perspectives 58, 1/2(2006), 49-72.

skupine 2 našle u potrebi suvremene prakse i zahtjevima za usavršavanjem pretraživanja informacija.³⁴

S obzirom na nedostatak obuhvatne literature na temu novijih revizija, koriste se podaci pronađeni u datotekama s otpisanim brojevima (*Cancellation files*) koji su pojašnjeni u korespondenciji s A. Slavić,³⁵ trenutnom Glavnom urednicom UDK klasifikacije. Kako je UDK dobila svoju ažuriranu online inačicu koja je dostupna za uporabu za podučavanje, moguće je na primjerima vidjeti promjene koje su pronađene u datotekama s otpisanim brojevima. A. Slavić navela je da će su u novom sučelju koje je nedavno i dostupno javnosti omogućiti bilježenje, uređivanje, pregledavanje i pretraživanje polja za administraciju opisa te će se uvesti tzv. *Povijest oznake*. U MRF bazi uvedena su sljedeća polja koja prate povijest revizija – odnosno bilježe događaje kroz koje prolazi UDK oznaka tijekom postupka otpisivanja:

CANCELLATION (OTPISANI BROJEVI)

reason for cancellation (razlog otpisivanja)

source of cancellation (izvor u kojem je prvi put zabilježeno da se broj prestaje koristiti)

date of cancellation (datum otpisa)

replaced by (zamjenjeno s/sa)

kind or replacement (vrsta zamjene: npr. zamjena novim brojem, postojećim brojem ili kombinacijom - ili nema zamjene)

*type of match: exact match/broader/narrower/an approximation (u kojem odnosu je značenje novog i zamijenjenog broja: potpuna zamjena/širi pojam/uži pojam/približno isto značenje).*³⁶

Većina navedenih polja uključena je u administrativna polja MRF.³⁷ Uvođenje navedenih polja zahtijevalo je i veće tehničke preinake postojeće baze koje su i učinjene. No, promjena u administraciji baze ne znači i automatsku promjenu u praksi bilježenja promjena. Sva polja potrebno je “ručno” popunjavati, a nerijetko taj postupak zahtijeva retroaktivno unošenje promijenjenih oznaka u postojeći sustav. Zbog nepoštivanja “pravila 10

³⁴ Usp. Isto.

³⁵ A. Slavić odgovorila je na upite poslani elektroničkom poštom tijekom izrade doktorske disertacije iz koje je proizašao i ovaj rad.

³⁶ Slavić, Aida. Elektronička pošta 27. 3. 2013.

³⁷ UDC Consortium. Master reference file : Manual. Dostupno na: <http://www.udcc.org/mrfmanual.pdf> [citirano: 2014-01-14].

godina” tijekom revizije glavne UDK skupine 2 *Religija. Teologija*, mnoge su promjene ostale nezabilježene i to danas može stvarati probleme pri bilježenju promjena u bazi, ali i pri uporabi UDK za označivanje suvremene literature.

Bilježenje promjena u UDK klasifikaciji : primjer glavne UDK skupine 2 *Religija. Teologija*

UDK Konzorcij, svake godine objavljuje već spomenuti dokument *Izmjene i dopune UDK* s tekstovima koji objašnjavaju postupke i razloge uvođenja promjena u sustav. U svakoj publikaciji objavljuju se i popratni teorijski izvještaji koji opravdavaju promjene koje su predložene i provedene. Također, Konzorcij na svojim mrežnim stranicama objavljuje podatke o ukupnom broju promjena, o vrsti promjena koje su unesene u glavnu uputnu datoteku, tzv. MRF te se posebno naznačuje koje su skupine “pretrpjele” najveće promjene.³⁸ Kako Konzorcij posebno bilježi brojčane izmjene u glavnim i posebno u pomoćnim tablicama, za potrebe ovoga rada bavit ćemo se samo promjenama koje se događaju u glavnim UDK skupinama, s osvrtom na promjene koje se događale u glavnoj UDK skupini 2 *Religija. Teologija*. Promjene koje se događaju u pomoćnim oznakama potrebno je posebno istražiti, s osvrtom na utjecaj koji te promjene imaju u odnosu na glavne skupine. No, to je tema za neko buduće istraživanje. U Tablici 1. vidimo pregled promjena koje su se dogodile tijekom razdoblja od 1993. do 2013. godine, u tek nekoliko izdvojenih glavnih skupina. Uza svaku skupinu naveden je izvor publikacije *Izmjene i dopune UDK* (upotrijebljena je kratica E&C) u kojima su promjene zabilježene. Detaljnije promjene u ostalim skupinama mogu se pronaći na mrežnom mjestu UDK Konzorcija.

³⁸ UDC Consortuim. Major changes to the UDC. Dostupno na: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=major_revisions [citirano: 2014-01-14].

Tablica 1. Pregled dijela promjena u glavnim tablicama UDK u razdoblju od 1993. do 2013.

Glavne UDK tablice ¹	
004	Nova skupina: Računalna znanost i tehnologija (zamjenjuje 681.3, novi koncept dodan u razdoblju 1995-2005) [1995, E&C 17], [2001, E&C 23], [2004, E&C 26]
005	Nova skupina: Menadžment [2001, E&C 23], [2002, E&C 24]
006.9	Normizacija težina, mjera i mjerenja vremena (sada uključuje metrologiju, zamjenjuje 389, i kronologiju, zamjenjuje 529) [1995, E&C 17]
06	Organizacija općenito (revidirano) [2002, E&C 24]
2	Religija. Teologija (potpuno revidirana skupina) [2000, E&C 22]: Budizam [2001, E&C 23], Kršćanstvo – Istočna Crkva [2002, E&C 24], Islam [2006, E&C 28], [2007],[2008], [2009], [2010], [2011, E&C 33]
316	Sociologija (novi koncepti dodani) [2002, E&C 24], [2006, E&C 28]
364	Nova skupina: Socijalna skrb (zamjenjuje 369) [2000, E&C 22]
39	Etnografija (novi koncepti dodani)
502/504	Ekologija. Očuvanje prirodnih resursa. Opasnosti za okoliš. Zaštita okoliša. (potpuno revidirana skupina) [1999, E&C 21]
582	Sistematska botanika (revidirana skupina) [1997, E&C 19] [2011, E&C 33]
60	Nova skupina: Biotehnologija [2002, E&C 24]
61	Medicina (u postupku potpune revizije) Vidi E&C18 (1996) i sljedeća izdanja
681.3	Poništena i zamijenjena skupinom 004 [1995, E&C 17]
791	Nova skupina: Kinematografija. Filmovi (zamjenjuje 791.43) [1999, E&C 21]
913	Regionalna geografija (sada se dijeli prema pomoćnim oznakama za mjesto) [1994, E&C 16]
94	Opća povijest (sada se dijeli prema pomoćnim oznakama za mjesto) [1994, E&C 16]

¹ Prijevod glavnih skupina prema: Univerzalna decimalna klasifikacija : skraćeno izdanje. Nacionalna i sveučilišna knjižnica : Zagreb, 2013.

Iz Tablice 1. možemo vidjeti da su se pojedine glavne skupine UDK u potpunosti revidirale (npr., *2 Religija. Teologija*, *61 Medicina* je također u postupku potpune revizije), neke se koriste u kombinaciji s pomoćnim tablicama za

mjesto (npr., 913 *Regionalna geografija* te 94 *Opća povijest*), neke skupine su potpuno nove (npr., 004 *Računalna znanost i tehnologija* koja je u potpunosti zamijenila skupinu 681.3 i u koju su dodani novi, ranije nepostojeći koncepti), u neke skupine su samo dodani novi koncepti (npr., 39 *Kulturalna antropologija. Etnografija. Običaji. Tradicije. Način života*) ili je cijela skupina novododana u sustav (npr., 60 *Biotehnologija*). Ova tablica ilustrira samo jedan dio vrsta promjena³⁹ koje su se događale tijekom revizije UDK (npr., nova skupina, dodani novi koncepti, zamijenjeno, u potpunosti revidirano itd.). Iz tablice nije jasno vidljivo koja je prava vrijednost promjena. Je li nešto što je u potpunosti revidirano slično ili isto kao i novododani koncepti ili se možda te promjene samo djelomično preklapaju. Ako se preklapaju, možemo li izmjeriti u kojoj se mjeri ta preklapanja događaju. Sve spomenute promjene moraju biti precizno zabilježene kako bi se mogle uspostavljati veze između novih i zastarjelih, tj. zamijenjenih oznaka i kako bi se mogla mjeriti vrijednost tih promjena.

Za proučavanje u ovome radu odabrana je skupina 2 *Religija. Teologija* koja je 1999., odnosno 2000. godine u potpunosti izmijenjena i u Tablici 1. možemo vidjeti da su izmjene zabilježene u više brojeva publikacije *Izmjene i dopune UDK*: [2000, E&C 22]; [2001, E&C 23], [2002, E&C 24], [2006, E&C 28], [2007],[2008], [2009], [2010], [2011, E&C 33]. Iz prikaza stanja ukupnih promjena koje su se dogodile u svakoj pojedinoj skupini, a koje svake godine objavljuje UDK Konzorcij, vidljivo je da je u glavnoj skupini 2 *Religija. Teologija* provedeno, ukupno 2.397 promjena.⁴⁰ Podaci su uzeti sa zaključnim stanjem zabilježenim u MRF datoteci iz 2012. godine i dostupni su na mrežnom mjestu UDK Konzorcija.

UDK Konzorcij sve promjene bilježi u tekstualnim datotekama koje jednom godišnje objavljuje na svom mrežnom mjestu. Spomenute tekstualne datoteke moguće je pronaći pod imenom *Cancellation files*⁴¹ i objavljuju se u .txt formatu pod godinom u kojoj su se promjene dogodile. Za potrebe ovoga rada, iz datoteka s otpisanim UDK oznakama izdvojene su promjene koje su se dogodile u skupini 2 *Religija. Teologija* i to prema podacima navedenima u

³⁹ Slova su podebljana u Tablici 1. radi naglašavanja vrsta promjena.

⁴⁰ UDC Consortium. Subject coverage. Dostupno na: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=subject_coverage [citirano: 2014-01-15].

⁴¹ UDC Consortium. Cancellations to the UDC. Dostupno na: <http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=cancellations> [citirano: 2014-01-15].

Tablici 1. Kako je glavna skupina 2 *Religija. Teologija* potpuno revidirana godine 2000., datoteka iz te godine uzeta je kao temelj za istraživanje promjena u ovome radu. Te su promjene objavljene u publikaciji *Izmjene i dopune UDK*, 22 iz 2000. godine. Nakon 2000., promjene su se događale redom po podskupinama: Budizam – 2001., E&C 23; Kršćanstvo – Istočna Crkva – 2002., E&C 24; Islam – 2006., E&C 28; 2007.; 2008.; 2009.; 2010. i 2011., E&C 33. Teorijski tekstovi koji pojašnjavaju razloge pojedinih postupaka koji su se provodili tijekom revizije UDK, i to skupine 2 *Religija. Teologija* objavljeni su također u spomenutim publikacijama. Glavna i odgovorna osoba za najveće promjene koje su se dogodile 1999., odnosno koje su stupile na snagu 2000., bila je Vanda Broughton. V. Broughton navodi da se reviziji skupine 2 *Religija. Teologija* pristupilo s namjerom da se cijela skupina preoblikuje prema pravilima fasetne klasifikacije.⁴² Temelj na koji se oslanja V. Broughton u svome radu tijekom revizije skupine 2 bila je Blissova klasifikacija⁴³ i pristup “ravnomjerno” raspodjeli religija. Poznato je da se u UDK klasifikaciji većina oznaka odnosila na kršćanstvo,⁴⁴ a tek mali dio oznaka bio je dodijeljen “ostalim” religijama. Revizijom skupine, između ostalog, željelo se pristupiti ravnomjernoj podjeli cjelokupnog korpusa oznaka u skupini 2 na “5 velikih religija”, pri čemu se uvođenjem specijalnih oznaka koje bi bile primjenjive na sve religije omogućio “demokratičan” pristup te bi klasifikacija bila primjerena za označivanje literature iz područja budizma, hinduizma i islama jednako kao i kršćanstva ili židovstva.⁴⁵ Praktičari su posvećivali svoje radove prikazivanju neprimjerenosti UDK klasifikacije (i drugih poznatih klasifikacija) za označivanje literature iz područja, npr., islama⁴⁶ i te bi se teme također trebale bolje istražiti. Tema primjerenosti klasifikacije u praksi nije u žarištu interesa ovoga rada. Ono što UDK klasifikaciju stavlja u vrh

⁴² Usp. Broughton, Vanda. A new classification for the literature of religion. Izlaganje na 66th IFLA Council and General Conference, Jerusalem, Israel, 13-18 August 2000. Dostupno na: <http://archive.ifla.org/IV/ifla66/papers/034-130e.htm> [citirano: 2014-01-20].

⁴³ Usp. Broughton, Vanda. Klasifikacija za 21. stoljeće : načela i struktura Blissove bibliografske klasifikacije. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 44, 1/4(2001), 38-51.

⁴⁴ O povijesnoj usmjerenosti na zapadnokršćansku tradiciju i pokušajima prilagodbe multi-religijskom svijetu vidjeti više u: McIlwaine, Ia; Joan Mitchell. The new ecumenism : Exploration of a DDC/UDC view of religion. // *Extensions & Corrections to the UDC 28* (2006), 9-16.

⁴⁵ Usp. Isto.

⁴⁶ Idrees, Haroon. Organization of Islamic Knowledge in Libraries : The Role of Classification Systems. // *Library Philosophy and Practice* (2012) Dostupno na: http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/index.3.html#year_2012 [citirano: 2013-12-12].

klasifikacijskih sustava koji se mogu smatrati “najdemokratičnijim” u odnosu na pitanje religija, svakako jest novi pristup podjele iz 2000. godine.

Ukupan broj podjela (oznaka) koje se trenutno nalaze u MRF UDK bazi premašuje 70.000⁴⁷ i održavanje tako velike baze doista zahtijeva velik trud i iznimnu pažnju pri bilježenju promjena. Sve promjene trebale bi se bilježiti u tzv. administrativnim poljima i precizno bilježenje od iznimne je važnosti za mogućnost stvaranja “tzv. povijesti promjena” neke oznake.

Primjeri revizije glavne UDK skupine 2 *Religija. Teologija*

Već je spomenuto da je revizija skupine 2 *Religija. Teologija* provedena u nekoliko faza, a cjelokupni postupak trajao je ukupno 7 godina. Najintenzivnije promjene dogodile su se u 2000. godini kada je skupina u potpunosti prošla postupak fasetiziranja.⁴⁸ Godine 2000. objavljene su potpuno nove tablice za područje religije i teologije koje su počele vrijediti od dana objave, a pri tome su do tada vrijedeće tablice proglašene zastarjelima.⁴⁹ Dakle, tablice su u potpunosti revidirane i poništavaju promjene objavljene u ranijoj reviziji koja se zbilja 1993. godine. Nove tablice sastoje se od: 1. glavnih tablica za religije i vjeroispovijesti i 2. jedne specijalne pomoćne tablice koja je primjenjiva u glavnim tablicama za religije i vjeroispovijesti.⁵⁰ Pomoćne tablice u potpunosti su fasetizirane i temeljene na općim načelima fasetne analize i redoslijeda navođenja koji vrijedi u suvremenoj teoriji fasetne klasifikacije. Tablice za religiju i teologiju konceptualno i strukturalno prate Blissovu bibliografsku klasifikaciju (BBC), premda nisu izravno izvedene iz te klasifikacije. Specijalne pomoćne tablice iz skupine 2 *Religija. Teologija* primjenjive su na cjelokupnu klasifikaciju područja religije i teologije i mogu se koristiti u međusobnim kombinacijama koliko god to zahtijeva sadržaj dokumenta.⁵¹

Oznake [*notation*] u glavnim tablicama u obliku specijalnih pomoćnih oznaka⁵² pokrivaju cijelu skupinu 2. Notacije su raspoređene ravnomjernije u

⁴⁷ Podaci preuzeti sa stranice: UDC Consortium. Dostupno na: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=subject_coverage [citirano: 2014-01-15].

⁴⁸ Usp. Broughton, Vanda, 2000. Nav. dj.

⁴⁹ Revised UDC tables. // Extensions and corrections to the UDC 22 (2000), 77-181.

⁵⁰ Extensions and corrections 22 (2000), 81.

⁵¹ Isto.

⁵² Nazivom *special auxiliaries*, tj. specijalne pomoćne oznake ili tablice označavaju se tablice koje su primjenjive na cijeli skupinu unutar koje postoje, ali ne mogu se primijeniti na druge glavne skupine ukoliko nisu blisko povezane s početnom glavnom skupinom. Izvor: McIlwaine, I., 2004. Nav. dj. Str. 56-57. i 80-82.

odnosu na različite religije nego što je ranije bio slučaj. Oznake u specijalnim pomoćnim tablicama spajaju se uz pomoć srednje crtice (- *hyphen*), a mijenja se početna oznaka za pojedinu religiju. Osnovnoj oznaci za pojedinu religiju moguće je dodati više od jedne pomoćne oznake⁵³. Ukoliko se koristi više specijalnih pomoćnih oznaka, one se povezuju crticom i to u padajućem nizu. U redosljedu navođenja, sve specijalne pomoćne oznake nižu se nakon općih pomoćnih oznaka za mjesto, oblik, vrijeme, narod i jezik.

Na primjer:

The Church of England; marriage in the 20th century

Anglican church 273.4

synod -732.3

marriage and family -45

273.4-732.3-45⁵⁴

Osim primjera redosljeda navođenja specijalnih pomoćnih oznaka, u popratnom tekstu *Izmjena i dopuna UDK 22(2000)* pojašnjava se mogućnost proširenja glavnih tablica uz pomoć kombiniranja oznaka. Pomoćne tablice unutar skupine 2 izgledaju drukčije od prethodne inačice tablica. Temeljni razlog leži u tome što pomoćne tablice više ne sadrže (ili većinom ne sadrže) složene pojmove. Uglavnom su nabrojani jednostavni pojmovi. To može biti i problem jer se cijela skupina sastoji od različitih religija u kojima se nalaze specifični pojmovi koji vrijede za samo neke, a ne za sve religije i vjeroispovijesti. No, to je nešto čime će se baviti klasifikatori u praksi pri primjeni novih pravila izrade složenih UDK oznaka. Za kršćanstvo, hinduizam i židovstvo navode se primjeri uporabe. U popratnom tekstu taj se postupak objašnjava kao 'pomoć klasifikatorima'. Za kršćanstvo su također dostupne i upute za premještanje otpisanih brojeva iz stare skupine 2. Primjeri navedeni uz hinduizam i židovstvo pokazuju primjenjivost nove podjele na nekršćanske religije. Poznato je da je UDK ranije neravnomjerno raspoređivala religije jer je većina brojeva označavala kršćanstvo.⁵⁵ Publikacija *Izmjene i dopune UDK 22 iz 2000.* najavljuje da će se u sljedećim izdanjima te publikacije moći pronaći i primjeri kombiniranja za ostale religije i vjeroispovijesti.

Izoliranim pregledom revizije glavne skupine 2 *Religija. Teologija* lako bismo mogli zaključiti da ovakva, tzv. demokratska podjela religija donosi

⁵³ Usp. McIlwaine, Ia, 2004. Nav. dj. Str. 222-226.

⁵⁴ Primjer preuzet iz publikacije *Extensions and corrections 22 (2000)*, 82.

⁵⁵ Isto.

veliki napredak u odnosu na ono što je skupina ranije predstavljala. Podjednaka zastupljenost “velikih” religija i mogućnost izricanja i zajedničkih i specifičnih značajki uz pomoć faseta doista nudi prikladno pomagalo za označavanje dokumenata iz ovoga područja. Da bismo vidjeli je li ovakva drastična promjena imala većega učinka na praktičnu primjenu nakon gotovo 15 godina od revizije, trebalo bi provesti istraživanje uporabe izmijenjenih oznaka u praksi.

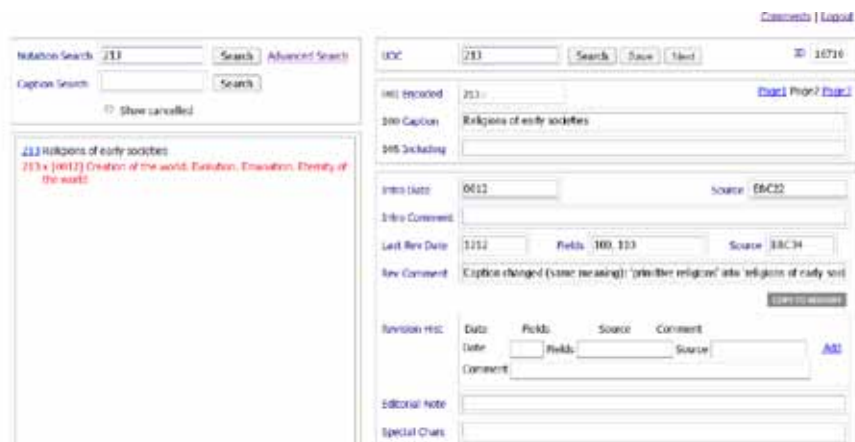
Pokazatelj da je posao fasetizacije obavljen zadovoljavajuće (ako ga gledamo izolirano od UDK i onoga što su neki postupci u reviziji “povukli” za sobom) jest i prijedlog da se i skupina 200 iz DDK uredi prema novoj skupini *2 Religija. Teologija*.⁵⁶

O upotrebi nove, revidirane skupine za religiju i teologiju pisali su, između ostalih, i slovenski⁵⁷ i, kako je navedeno, hrvatski⁵⁸ autori. No, ako se prisjetimo odluke o poništavanju ‘pravila 10 godina’ o kojoj smo ranije govorili, možemo samo slutiti koje su posljedice ostavljene u skupini *2 Religija. Teologija*. Na Slici 2. vidimo samo jedan dio problema. Oznaka 213 u prosincu 2000. prestala je vrijediti sa značenjem *Creation of the world. Evolution. Emanation. Eternity of the world*, (na Slici 2 označena je crvenom bojom i znakom x s naznakom datuma poništenja [0012], odnosno 12. mjesec 2000. godine.) i odmah je dobila novo značenje *Religions of early societies* koje je i danas važeće. Ovakav postupak u kojem se značenje potpuno promijeni odjednom u velikoj skupini brojeva doista je bio nepromišljen i dogodio se samo jednom u povijesti UDK – i to u slučaju revizije skupine *2 Religija. Teologija* koja je provedena prije 14 godina, a posljedice te odluke osjetit će se još dugo vremena. Dalekosežnost tih posljedica ispitat će se u istraživanju koje slijedi, kao i mogućnosti praćenja promjena radi umanjivanja i mogućeg uklanjanja problema uzrokovanih ovakvim postupkom.

⁵⁶ O projektu vidjeti više u: McIlwaine, Ia. C.; Joan Mitchell. S. The new ecumenism : Exploration of a DDC/UDC view of religion. // *Extensions & Corrections to the UDC 28* (2006), 9-16., a dodatno o reviziji skupine 2 vidjeti u: McIlwaine, I. C. *The Universal Decimal Classification : A guide to its use*. The Hague : UDC Consortium, 2000. Str. 256-260.

⁵⁷ Vidjeti npr., Kovač, Tatjana. Novi UDK vrstilci za teologiju in verstva. // *Knjižnica* 49, 3(2005), 81-94.

⁵⁸ Vidjeti npr., Leščić, Jelica; Maja Cvitaš. Nav. dj.

Slika 2. Prikaz oznake 213 u MRF UDK koja je nakon poništenja odmah dobila novo značenje

Svi primjeri poput onoga prikazanog na Slici 2. moraju se jednoznačno obilježiti kako bi korisnici znali o čemu se radi. Ono što je u navedenom primjeru jasno vidljivo, a što je velika prednost novih mogućnosti UDK baze, jest komentar revizije koji navodi izmjenu u opisu oznake: “Opis izmijenjen (značenje isto): ‘primitivne religije’ u ‘religije ranih društava’”.⁵⁹ Ono što još nedostaje jest “odnos” koji se uspostavlja između nove i izmijenjene oznake, odnosno njezinog odnosa. Još se očekuje razrada nazivlja koje će se moći ujednačeno upotrebljavati kroz cijelu bazu, a ne samo u pojedinačnim primjerima. Pregledom postojećeg stanja, vidljivo je da su kroz cijelu UDK skupinu 2 (ali i uz druge izmijenjene skupine) u bazi zabilježeni slični komentari revizije koji korisniku daju informacije o promjenama kroz koje je pojedina oznaka prošla – bilo da se radi o njezinom značenju, bilo da se radi o promjeni u samome broju.

Zaključno o reviziji skupine 2 *Religija. Teologija*

Osuvremenjivanje UDK klasifikacije, s posebnim osvrtom na postupak revizije skupine 2 *Religija. Teologija* treba poslužiti kao primjer iz prakse koji zahtijeva viševrsni pristup problemu. Sa sigurnošću možemo reći da je suvremeni pogled na raspodjelu religija i vjeroispovijesti donio demokratičnost

⁵⁹ Prijevod izvornika: Caption changed (same meaning): ‘primitive religions’ into ‘religions of early societies’.

u raspodjeli oznaka za pojedine vjere i oslobodio tu skupinu ranije prevladavajućega kršćanskog svjetonazora. No, moramo uvažiti da je postupak fasetiranja bio znatno teži i složeniji od bilo koje jednostavne zamjene pojedinih oznaka. Najveći prigovori i najviše negativnih posljedica tijekom postupka revizije skupine 2 ostavila je odluka o ukidanju ‘pravila 10 godina’ zbog čega su se često dogodila stanja ilustrirana na Slici 2. Jedna je oznaka poništena i odmah je dobila novo značenje. Sve što se događa u bazi odražava se i u praksi pa su takve pogreške znatno vidljivije. Tako se dogodilo da se istovremeno koriste dvije oznake za označivanje jednoga pojma ili se koristi jedna oznaka za dvije različite pojave. Zahvaljujući uspostavi sustava koji omogućuje bilježenje tzv. povijesti revizije s preciznim komentarima revizije, takva će se stanja u budućnosti moći izbjeći. Nakon gotovo 15 godina otkako je skupina 2 revidirana, postotak uporabe “starih”, neizmijenjenih oznaka u hrvatskim katalogima vrlo je visok. Podaci o tome prikazat će se u jednom od budućih istraživanja kataloga. Dok se iz praktične upotrebe u potpunosti ne uklone stare oznake i dok se baza u potpunosti ne “očisti”, susretat ćemo se s problemima istovremene uporabe dviju oznaka za isti pojam ili jedne oznake za dvije različite stvari. Dodatni praktični problemi koji se javljaju kao posljedica revizije klasifikacijskog jezika jest potreba za reklasifikacijom fonda zbirki označenih tim jezikom. Kako je to često vrlo nepraktično i skupo, u praksi se često izbjegava. Svakoj se promjeni u sustavu treba pristupiti s oprezom kako bi propusti i loše posljedice koje se odražavaju na korisnicima bili svedeni na minimum.

Zaključak

Osvremenjivanje ili revizija sustava za označivanje trajni je postupak koji se treba odvijati pod strogo nadziranim uvjetima i sa strogo propisanim pravilima kako se u sustavu ne bi događale promjene koje nije moguće pratiti. Kako bi sustav i nakon revizije služio svrsi, odnosno, kako bi sustav mogao služiti označivanju literature bez obzira na vrijeme u kojem je nastala, sve promjene koje se u njemu događaju moraju biti pravilno zabilježene. Svaki nadzirani sustav poput klasifikacije, tezaurusa ili predmetnog sustava ima propisana pravila kako se promjene bilježe. Ukoliko se zbog nepredviđenih okolnosti neko od propisanih pravila zaobiđe ili zanemari, u sustavu može nastati velika šteta koju je kasnije teško nadoknaditi. Tako se tijekom revizije glavne

UDK skupne 2 *Religija. Teologija* zanemarilo pravilo u kojem se poništene oznake ne smiju ponovno upotrijebiti dok ne prođe razdoblje od 10 godina. Kako se 2000. godine provela potpuna revizija skupine koja je tu skupinu promijenila u potpuno fasetnu, bilo je potrebno zanemariti 'pravilo 10 godina' i u isto vrijeme oznakama koje su poništene, dodijeliti nova značenja. Ovakav postupak doveo je do mnogih problema u praksi jer se dogodilo da se jedna oznaka istovremeno upotrebljava u različitim značenjima. Ono što je bilo nužno jest uspostaviti sustav veza koji bi korisniku pojasnio koja je veza između stare i nove oznake, kroz koji je postupak pojedina oznaka (ili samo njezin opis) prošla i u koju se svrhu danas koristi. Ovakav postupak bilježenja tzv. povijesti revizija omogućen je u administrativnim poljima UDK klasifikacije. Time je umanjena šteta koju je prouzročila spomenuta odluka. Pregledom izmijenjenih polja u UDK, korisnik može vidjeti razdoblje u kojem je oznaka vrijedila, kojom je oznakom zamijenjena, u kojoj je publikaciji i kada promjena stupila na snagu i slično. Kako ovakva vrsta bilježenja promjena odnosi mnogo vremena tijekom revizije, bit će potrebno vremena da se provedu sve postojeće promjene kroz sustav. Ilustrativni primjeri u ovome radu ukazuju na velike mogućnosti i ostavljaju otvorena različita pitanja za daljnja istraživanja. Da bi se prikazalo stanje uporabe izmijenjenih oznaka u hrvatskoj kataložnoj praksi, potrebno je provesti istraživanje na katalogu. Također, da bi se pokazala korisnost bilježenja svih promjena kroz koje je jedna oznaka prošla pri reviziji, potrebno je ispitati klasifikatore. Jedan od važnijih razloga potrebe za bilježenjem promjena kroz koje prolazi klasifikacijska oznaka, svakako bi bila mogućnost pregleda povijesti jedne oznake i mogućnost praćenja literature označene različitim oblicima oznaka koje su nekada označavale isto. Takve i slične primjere trebalo bi također posebno istražiti. Ovaj rad prikazuje samo mali dio istraživanja provedenog na samo jednoj glavnoj UDK skupini te upućuje na neka moguća istraživanja u sklopu ovoga područja te poziva na različite aspekte važnosti bilježenja promjena u jednom klasifikacijskom sustavu.

LITERATURA

- Benito, Miguel. Better consistency of the UDC system moving medicine from section 61 to section 4. // *Extensions and Corrections to the UDC 29* (2007), 311-316.
- Broughton, Vanda. A new classification for the literature of religion. Izlaganje na 66th IFLA Council and General Conference, Jerusalem, Israel, 13-18 August 2000. Dostupno na: <http://archive.ifla.org/IV/ifla66/papers/034-130e.htm> [citirano: 2014-01-20].
- Broughton, Vanda. Klasifikacija za 21. stoljeće : načela i struktura Blissove bibliografske klasifikacije. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 44, 1/4(2001), 38-51.
- Broughton, Vanda. The need for a faceted classification as the basis of all methods of information retrieval. // *Aslib proceedings : New information perspectives* 58, 1/2(2006), 49-72.
- Curwen, Anthony G. Revision of classification schemes : policies and practices. // *Journal of Librarianship and Information Science* 10 (1978), 19-38.
- Gilchrist, Alan. Preface. // *The UDC : essays for a new decade / editors A. Gilchrist, D. Strachan*. London : Aslib, 1990. Str. 4-6.
- Idrees, Haroon. Organization of Islamic Knowledge in Libraries : The Role of Classification Systems. // *Library Philosophy and Practice* (2012). Dostupno na: http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/index.3.html#year_2012 [citirano: 2013-12-12].
- ISO 25964-1:2011. Information and documentation – Thesauri and interoperability with other vocabularies, Part 1: Thesauri for information retrieval.
- ISO 2788:1986. Documentation – Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri, 2. izd. Geneva : ISO, 1986.
- Kovač, Tatjana. Novi UDK vrstilci za teologiju in verstva. // *Knjižnica* 49, 3(2005), 81-94.
- Leščić, Jelica; Maja Cvitaš. Univerzalna decimalna klasifikacija : revizija/reklasifikacija i konkordancija klasifikacijskih podataka u online bibliografskoj datoteci na primjeru skupine 2 Religija i teologija. // 6. seminar Arhivi, knjižnice, muzeji : mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture : zbornik radova, Rovinj, 2002. / uredila Tinka Katić. Hrvatsko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2003. Str. 250-259.
- McIlwaine, I. C. *The Universal Decimal Classification : A guide to its use*. The Hague: UDC Consortium, 2000.
- McIlwaine, I. C. *The Universal Decimal Classification : some factors concerning its origins, development, and influence*. // *JASIS* 48, 4(1997), 331-339.

McIlwaine, Ia C. The work of the System Development Task Force. // The UDC : essays for a new decade / editors A. Gilchrist, D. Strachan. London : Aslib, 1990. Str. 19-27.

McIlwaine, Ia C. Univerzalna decimalna klasifikacija : upute za uporabu. Lokve : Benja ; Zagreb : Nacionalna i sveučilišna knjižnica ; Filozofski fakultet : Osijek, 2004.

McIlwaine, Ia C.; Joan Mitchell. S. The new ecumenism : Exploration of a DDC/UDC view of religion. // Extensions & Corrections to the UDC 28 (2006), 9-16.

Revised UDC tables. // Extensions and corrections to the UDC 22 (2000), 77-181.

Riesthuis, Gerhard J. A. A revised format for the Master Reference File. // Extensions and Corrections to the UDC 25 (2003), 11-18.

Šcibor, E.; I. S. Shcherbina-Samojlova. A strategic approach to revising the UDC. // The UDC : essays for a new decade / editors A. Gilchrist, D. Strachan. London : Aslib, 1990. Str. 11-18.

Slavic, Aida ; Maria Inês Cordeiro; Gerhard Riesthuis. Maintenance of the Universal Decimal Classification : overview of the past and preparations for the future. // International Cataloguing and Bibliographic Control 37, 2(2008), 23-29. Dostupno na: <http://arizona.openrepository.com/arizona/handle/10150/105220> [citirano: 2013-01-02].

Special libraries cataloging. Reclassification DDC to LCC. Dostupno na: <http://special-cataloguing.com/cheats/reclass> [citirano: 2013-17-12].

Strachan P. D.; F. M. H. Oomes. The UDC MRF Database Development and Design – a historical review. UDC Consortium, The Hague (1993, chapter 'Content of the MRF' updated Nov 2001). URL: <http://www.udcc.org/mrf2.htm#introduction> (26-02-2013).

Tennis, Joseph T. Subject ontogeny : subject access through time and the dimensionality of classification. // Proceedings of the Seventh International ISKO Conference / Ed. by M. J. Lopez-Huertas Granada, 10-13 July 2002. Würzburg : Ergon Verlag, 2002. Str. 54-59.

Tennis, Joseph T. The strange case of eugenics : a subject's ontogeny in a long-lived classification scheme and the question of collocative integrity. // Journal of the American Society for Information Science and Technology 63, 7(2012), 1350-1359.

The UDC : essays for a new decade / editors A. Gilchrist, D. Strachan. London : Aslib, 1990.

UDC Consortium. Cancellations to the UDC. Dostupno na: <http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=cancellations> [citirano: 2014-01-15].

UDC Consortium. Dostupno na: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=subject_coverage [citirano: 2014-01-15].

UDC Consortium. Dostupno na: www.udcc.org [citirano: 2014-01-15].

UDC Consortium. Guidelines for the revision and maintenance of the UDC. // Extensions & Corrections to the UDC 27 (2005), 18-38.

UDC Consortium. Master reference file : Manual. Dostupno na: <http://www.udcc.org/mrfmanual.pdf>

UDC Consortium. Subject coverage. Dostupno na: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=subject_coverage [citirano: 2014-01-15].

UDC Consortium : The UDC MRF Database development and design – a historical review. Dostupno na: <http://www.udcc.org/mrf2.htm#content> [citirano: 2013-17-12].

UDC Consortuim. Major changes to the UDC. Dostupno na: http://www.udcc.org/index.php/site/page?view=major_revisions [citirano: 2014-01-14].

Univerzalna decimalna klasifikacija : skraćeno izdanje. Nacionalna i sveučilišna knjižnica : Zagreb, 2013.